

บทที่ 3 ระเบียบวิธีการศึกษา

ได้กำหนดขอบเขตประชากรที่ทำการศึกษา วิธีการเก็บรวบรวมข้อมูล การรายงานผลการศึกษาและระยะเวลาการดำเนินการศึกษาซึ่งมีรายละเอียดดังต่อไปนี้

3.1 ขอบเขตประชากรและวิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

3.1.1 ขอบเขตประชากร

ศึกษาเฉพาะหน่วยงานที่อยู่ในสังกัดของบริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด ซึ่งมีทั้งหมด 6 หน่วยงาน คือ ส่วนผลิต ส่วนซ่อมบำรุง ส่วนส่งเสริมการผลิต ส่วนเหมือง ส่วนบัญชีและพัสดุ ส่วนการบุคคลและธุรการ และคณะทำงานที่เกี่ยวข้องกับการจัดทำระบบมาตรฐาน มอก.18001 (รายละเอียดผังองค์กรดังแสดงในภาคผนวก ก. หน้า 168)

3.1.2 วิธีเก็บรวบรวมข้อมูล

ผู้ศึกษาได้ทำการศึกษาค้นคว้าและสังเกตการณ์ โดยรวบรวมจากการปฏิบัติงานจริงของหน่วยงานต่าง ๆ ของบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด และได้เข้าร่วมการสัมมนาหลักสูตรต่าง ๆ ที่เกี่ยวข้องกับระบบมาตรฐาน มอก.18001 ที่บริษัท ฯ ได้จัดขึ้นโดยมีการเก็บข้อมูลจากแหล่งต่าง ๆ ดังนี้

3.1.2.1 ข้อมูลทุติยภูมิ

ศึกษาจากเอกสารเกี่ยวกับแนวคิดทฤษฎีเรื่องการจัดการ การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง การจัดการความปลอดภัยในสถานประกอบการ หนังสือทางวิชาการ บทความ และเอกสารต่าง ๆ จากหน่วยงานที่เกี่ยวข้อง เช่น สำนักงานมาตรฐานผลิตภัณฑ์อุตสาหกรรม (สมอ.) สถาบันความปลอดภัยในการทำงาน สมาคมส่งเสริมความปลอดภัยและอนามัยในการทำงาน(ประเทศไทย) กรมสวัสดิการและคุ้มครองแรงงาน องค์กรมาตรฐานสากล (International Organization for Standardization : ISO) และเอกสารประกอบการจัดทำระบบมาตรฐานการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ของบริษัทปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด เป็นต้น

3.1.2.2 ข้อมูลปฐมภูมิ

การสัมภาษณ์แบบเจาะลึก (Depth interview) โดยใช้คำถามในการสัมภาษณ์แบบเปิดดังแสดงในภาคผนวก ข หน้า 177 ซึ่งเกี่ยวกับการดำเนินงานด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย ขั้นตอนการจัดทำระบบ ปัจจัยสู่ความสำเร็จ และปัญหาและวิธีการแก้ไข ปัญหาโดยมีกลุ่มประชากรเป้าหมายในการสัมภาษณ์คือ

- กรรมการผู้จัดการ จำนวน 1 ท่าน
- ผู้แทนฝ่ายบริหารด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จำนวน 1 ท่าน
- คณะทำงานจัดทำระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย จำนวน 7 ท่าน (จากทุกหน่วยงานที่กล่าวไว้ในข้อ 3.1.1)
- หัวหน้าคณะทำงานประชาสัมพันธ์ มอก. 18001 จำนวน 1 ท่าน
- ผู้ควบคุมเอกสาร จำนวน 1 ท่าน
- ผู้ตรวจสอบ จำนวน 6 ท่าน

แนวของคำถามที่ใช้ในการสัมภาษณ์ส่วนใหญ่ได้กำหนดจากความเกี่ยวข้องของประชากรกลุ่มเป้าหมายที่ต้องจัดทำระบบให้สอดคล้องกับข้อกำหนดของระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยดังแสดงในตารางที่ 3-1

3.2 การรายงานผลการศึกษา

การรายงานผลการศึกษาระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัย มอก.18001 กรณีศึกษาของบริษัท ปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด นี้จัดทำเป็นรายงานวิจัยเชิงพรรณนา ซึ่งเรียบเรียงจากข้อมูลที่ได้ทำการศึกษาค้นคว้า การสังเกตการณ์ การสัมภาษณ์ ทั้งหมด โดยนำเสนอ ทฤษฎีและแนวคิดที่เกี่ยวข้อง ขั้นตอนรายละเอียดในการจัดทำระบบพร้อมทั้ง ปัจจัยสู่ความสำเร็จ ปัญหาและวิธีการแก้ไขที่เกิดขึ้นในการจัดทำระบบ

3.3 ระยะเวลาในการดำเนินการศึกษา

ระยะเวลาที่ใช้ในการศึกษา 9 เดือน เริ่มตั้งแต่เดือนกรกฎาคม พ.ศ. 2543 ถึงเดือนมีนาคม พ.ศ. 2544 โดยมีรายละเอียดขั้นตอน ดังแสดงในตารางที่ 3-2

ตารางที่ 3-1 แนวทางในการกำหนดคำถามใช้ในการสัมภาษณ์กลุ่มประชากรเป้าหมาย

ข้อกำหนดระบบมาตรฐาน มอก.18001		ผู้รับผิดชอบหรือเกี่ยวข้องในการจัดทำระบบ					
เรื่อง	ข้อกำหนด	กรรมการ ผู้จัดการ	OH & SMR	คณะ ทำงาน จัดทำ ระบบ ฯ	หัวหน้า คณะ ทำงาน ประจำ สัมพันธ์	ผู้ควบคุม เอกสาร	ผู้ตรวจ สอบ ระบบ
1. ข้อกำหนดทั่วไป	4.1		X				
2. การทบทวนสถานะเริ่มต้น	4.2			X			
3. นโยบายอาชีพอนามัยและความปลอดภัย	4.3	X		X			
4. การวางแผน	4.4						
- การประเมินความเสี่ยง	4.4.1			X			
- กฎหมายและข้อกำหนดอื่น ๆ	4.4.2			X			
- การเตรียมการจัดการอาชีพอนามัย ฯ	4.4.3	X		X			
5. การนำไปใช้และการปฏิบัติ	4.5						
- โครงสร้างและความรับผิดชอบ	4.5.1	X	X	X			
- การฝึกอบรม	4.5.2			X			
- การสื่อสาร	4.5.3			X	X		
- ระบบเอกสาร	4.5.4.1			X			
- การควบคุมเอกสาร	4.5.4.2			X		X	
- การจัดซื้อและการจัดจ้าง	4.5.5			X			
- การควบคุมการปฏิบัติงาน	4.5.6			X			
- การเตรียมความพร้อมสำหรับภาวะฉุกเฉิน	4.5.7			X			
- การเตือนอันตราย	4.5.8			X			
6. การตรวจสอบและแก้ไข	4.6						
- การติดตามและวัดผลการดำเนินงาน	4.6.1			X			
- การตรวจประเมินระบบ มอก.18001	4.6.2		X	X			X
- การแก้ไขและป้องกัน Nonconformance	4.6.3		X	X			
- การจัดทำและเก็บบันทึก	4.6.4			X			
7. การทบทวนการจัดการ	4.7	X	X	X			

ตารางที่ 3-2 ขั้นตอนระยะเวลาการดำเนินการศึกษา

ขั้นตอน	เดือน										
		ก.ค.	ส.ค.	ก.ย.	ต.ค.	พ.ย.	ธ.ค.	ม.ค.	ก.พ.	มี.ค.	
1. ศึกษาทฤษฎีที่เกี่ยวข้อง		←	→								
2. ศึกษาขั้นตอนการจัดทำระบบ มอก.18001			←	→							
3. เก็บรวบรวมข้อมูล		←								→	
4. วิเคราะห์ข้อมูล									←		→
5. สรุปผลการศึกษาและข้อเสนอแนะ									←		→
6. เขียนรายงาน							←				→

3.4 คำนิยามศัพท์ที่ใช้ในการศึกษา

- อาชีวอนามัยคือ การป้องกัน และส่งเสริมสุขภาพอนามัย รวมทั้งคงไว้ซึ่งสภาพร่างกาย และจิตใจที่สมบูรณ์ของผู้ประกอบอาชีพทุกอาชีพ¹⁷
- ความปลอดภัย คือ การปราศจากอุบัติเหตุ หรือเงื่อนไขที่ทำให้ปลอดภัยจากความเจ็บป่วย หรือความสูญเสีย หรือการควบคุมการเกิดอุบัติเหตุ¹⁸
- ISO 9002 คือมาตรฐานสากลด้านการบริหารระบบคุณภาพในองค์กร ที่เกี่ยวกับการผลิต การติดตั้ง และการบริการ¹⁹
- ISO 14001 คือมาตรฐานสากลด้านการจัดการสิ่งแวดล้อมในองค์กร ที่ครอบคลุมทุก กิจกรรมและทุกผลิตภัณฑ์ของกิจการรวมถึงชุมชนรอบ ๆ องค์กร²⁰
- SA 8000 (Social Accountability 8000) คือมาตรฐานสากลด้านแรงงาน เช่น การใช้ แรงงานเด็ก การใช้แรงงานที่ถูกบังคับ ความปลอดภัยและสุขภาพอนามัย สิทธิในการ เจริญต่อรองของลูกจ้าง²¹

¹⁷ มหาวิทยาลัยสุโขทัยธรรมาธิราช, เอกสารการสอนชุดวิชาอาชีวอนามัย(กรุงเทพฯ ฯ : มหาวิทยาลัย สุโขทัยธรรมาธิราช, 2537), หน้า 685.

¹⁸ Frank E. Bird, et al., Practical loss control leadership(2nd ed., Georgia : Institute publishing, 1987), p. 20.

¹⁹ บริษัท ปูนซิเมนต์ไทย (ลำปาง) จำกัด, เอกสารประกอบการอบรม Introduction to มอก. 18001, ธันวาคม 2542, หน้า 3.

²⁰ เรื่องเดียวกัน

²¹ เรื่องเดียวกัน

- ปัจจัยสู่ความสำเร็จ คือองค์ประกอบต่าง ๆ ที่ช่วยส่งเสริมให้การจัดทำระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยของบริษัท ๆ ได้สำเร็จและผ่านการรับรองระบบ
- การชี้บ่งอันตราย (hazard identification) หมายถึง กระบวนการในการค้นหาอันตรายที่มีอยู่และการระบุลักษณะของอันตราย
- การตรวจประเมิน (audit) หมายถึงการตรวจสอบโดยบุคคลภายในหรือภายนอกอย่างเป็นระบบและเป็นไปโดยอิสระ เพื่อตัดสินว่ากิจกรรมต่าง ๆ และผลที่เกิดขึ้นเป็นไปตามระบบที่องค์กรกำหนดไว้ และมีการนำไปใช้อย่างมีประสิทธิภาพและประสิทธิผลตามนโยบาย และวัตถุประสงค์ด้านอาชีวอนามัยและความปลอดภัยขององค์กร
- การทบทวนสถานะ (status review) หมายถึงการประเมินระบบการจัดการอาชีวอนามัยและความปลอดภัยอย่างมีแบบแผน
- การประเมินความเสี่ยง (risk assessment) หมายถึง กระบวนการการประมาณความเสี่ยงและการตัดสินว่าความเสี่ยงนั้นอยู่ในระดับที่ยอมรับได้หรือไม่
- ความเจ็บป่วยจากการทำงาน (occupational ill-health) หมายถึง ความเจ็บป่วยที่ได้พิจารณาว่ามีสาเหตุจากกิจกรรมการทำงานหรือสิ่งแวดล้อมของที่ทำงาน
- ความเสี่ยง (risk) หมายถึง ผลลัพธ์ของความน่าจะเป็นที่จะเกิดอันตรายและผลจากอันตรายนั้น
- ระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้ หมายถึง ระดับความเสี่ยงที่องค์กรยอมรับโดยไม่จำเป็นต้องเพิ่มมาตรการควบคุมอีก ซึ่งได้จากการพิจารณาการประเมินความเสี่ยงแล้วว่าโอกาสที่จะเกิดและความรุนแรงที่จะเกิดมีเพียงเล็กน้อย ระดับความเสี่ยงที่ยอมรับได้อาจเป็นผลจากการมีมาตรการที่เหมาะสมในการลดหรือควบคุมความเสี่ยง
- เหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ (near miss) หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วมีแนวโน้มที่จะก่อให้เกิดอุบัติเหตุ
- อันตราย (hazard) หมายถึง สิ่งหรือสถานการณ์ที่อาจก่อให้เกิดการบาดเจ็บหรือความเจ็บป่วยจากการทำงาน ความเสียหายต่อทรัพย์สิน ความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานหรือต่อสาธารณชนหรือสิ่งต่าง ๆ เหล่านี้รวมกัน
- อุบัติการณ์ (incident) หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ที่เกิดขึ้นแล้วมีผลให้เกิดอุบัติเหตุ หรือเหตุการณ์เกือบเกิดอุบัติเหตุ
- อุบัติเหตุ (accident) หมายถึง เหตุการณ์ที่ไม่พึงประสงค์ ที่อาจเกิดจากการที่ไม่ได้คาดคิดไว้ล่วงหน้า หรือไม่ทราบล่วงหน้า หรือขาดการควบคุม แต่เมื่อเกิดขึ้นแล้วมีผลให้เกิดการบาดเจ็บ หรือความเจ็บป่วยจากการทำงาน หรือการเสียชีวิต หรือความสูญเสียต่อทรัพย์สิน หรือความเสียหายต่อสภาพแวดล้อมในการทำงานหรือสาธารณชน